

Mari Holopainen vihr ym.

Toimenpidealoite osallistuvan budjetoinnin valtakunnallisesta käyttöön otosta

Eduskunnalle

Hallitusohjelman tavoitteena on turvata osallisuuden ja monimuotoisen kansalaistoiminnan edellytykset valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Ohjelmassa todetaan muun muassa, että kuulemiskäytäntöjä parannetaan, lähidemokratiaa edistetään ja kansalaisyhteiskuntaan liittyvää osaamista hallinnossa lisätään. Yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen on perustuslain lähtökohta.

Yksi tapa edistää kansalaisdemokratiaa on ihmisten osallistaminen päätöksentekoon julkisten varojen käyttökohteista ja jakautumisesta. Osallistuvassa budjetoinnissa lähialueen asukkaat otetaan mukaan päättämään paikallisista investoinneista ja palveluista, kuten harrastushankkeiden, uudenlaisten kohtaamispaikkojen tai viheralueiden toteuttamisesta. Mallia on kokeiltu onnistuneesti lukuisissa kaupungeissa niin Suomessa kuin ulkomailla.

Kesäkuussa 2017 voimaan tullut kuntalain pykälä 22 kannustaakin järjestämään kuntalaisille mahdollisuuksia osallistua talouden suunnitteluun. Kansalaisten osallistaminen parantaa päätöksenteon laatua ja avoimuutta sekä vahvistaa kansalaisten luottamusta. Lähidemokratia lisää yhteisöllisyyttä, kaventaa hyvinvointieroja sekä ehkäisee syrjään jäämistä. Osallistuvan budjetoinnin kautta saadaan myös arvokasta dataa ihmisten toiveista.

Osallistuvan budjetoinnin käyttöönottoa tulee edistää koko valtakunnan tasolla esimerkiksi maakunnittain tai alueittain. Kansalaisten kuuleminen ja osallistaminen yhteiskuntaa koskevien ratkaisujen etsimisessä yhdessä päättäjien ja viranomaisten kanssa on erityisen tärkeää kriisiaikana. Valtion budjettikehyksen osaksi tai valtiovarainvaliokunnassa neuvoteltavan eduskunnan jakovaran tilalle tai rinnalle olisi hyvä tuoda osallisuutta edistäviä malleja, joissa kansalaiset saavat ideoida ja päättää yhteisten verovarojen käytöstä. Jakovarojen kautta on pyritty paikkaamaan alueellisesti tärkeitä pienehköjä hankkeita, jotka usein jäävät katveeseen. Eduskunnan niin kutsutut joululahjarahat voitaisiin allokoida vaihtoehtoisesti osallistuvan budjetoinnin avulla, jossa alueittain ihmiset pääsisivät äänestämään käyttökohteista tai voidaan luoda osallistuvan budjetoinnin laajentamiselle jakovaroista erillinen muoto.

Valtion tulisikin selvittää, miten avata valtion budjettiin kuuluvia menoja osallistuvan budjetoinnin piiriin. Lisäksi vähintään tulisi varmistaa, että jokaisella kunnalla syntyy mahdollisuus allokoida varoja osallistuvaan budjetointiin.

Toimenpidealoite TPA 129/2020 vp

On tarpeellista myös selvittää, olisiko tiettyä osaa Suomelle kohdistuvasta Euroopan unionin elpymisvälineestä tai tulevien vuosien rahoituskehyksestä mahdollista allokoida osallistuvan budjetoinnin kautta. Kansalaisia osallistava talouden suunnittelu vahvistaisi EU:n yhteisten varojen käytön ja koko unionin legitimitettä ja tekisi EU:n hallinto-organisaatioita helpommin lähestyttäviksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla edistetään kansalaisten osallistamista valtiontalouden suunnitteluun ja osallistuvan budjetoinnin valtakunnallista käyttöönottoa.

Helsingissä 30.10.2020

Mari Holopainen vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Pirkka-Pekka Petelius vihr
Sofia Virta vihr
Atte Harjanne vihr